

УДК 332.024.3

М. В. Давидюк,
аспірант кафедри економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6909-467X>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.11.186

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

М. Davydyuk,
Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

**RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF DEEPENING DECENTRALISATION:
DEVELOPING A COMPREHENSIVE APPROACH TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Обґрунтовано, що поглиблення децентралізації влади детермінувало підвищення актуальності вирішення проблеми сталого розвитку сільських територій, котрі виступають основним ареалом концентрації природно-ресурсних благ та територіальним базисом виробництва сільськогосподарської сировини як ключового детермінанта продовольчої безпеки. Визначено, що сталий розвиток сільських територій являє собою таку модель розвитку, котра передбачає збалансоване співіснування економічної, соціальної та екологічної сфер сільської поселенської мережі через розвиток базових, структуроутворюючих та обслуговуючих ланок сільської економіки. Дослідження показали, що в 1999—2023 роках спостерігається нееквівалентний розподіл валової доданої вартості сільського господарства, ареалом розвитку якого виступають сільські території, що проявляється у низькій питомій вазі сільських бюджетів (бюджетів сільських територіальних громад) у сукупних доходах Зведеного бюджету України. Виходячи з нееквівалентності розподілу валової доданої вартості сільського господарства на користь бюджетів сільських територіальних громад, встановлено, що сталий розвиток сільських територій напряду залежить від застосування комплексного підходу до використання місцевого природно-ресурсного потенціалу через розвиток наряду із сільським господарством лісового, мисливського та рибного господарства, а також сільського та зеленого туризму і різноманітних форм рекреаційного природокористування. Обґрунтовано, що у короткостроковій перспективі вагомим детермінантом забезпечення сталого розвитку сільських територій виступає використання переваг децентралізації, зокрема земельної дерегуляції 2021 року (передача у власність територіальних громад сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів) в частині залучення природно-ресурсних та природно-господарських активів у відтворювальний процес шляхом укладання угод публічно-приватного партнерства між державними (комунальними) партнерами та приватними підприємницькими структурами. Встановлено, що результативною формою публічно-приватного партнерства, яке створюється для досягнення пріоритетів сталого розвитку сільських територій, виступають кластерні утворення, котрі забезпечують консолідацію ресурсів та організаційних можливостей комунального і приватного партнера.

It has been substantiated that the deepening of decentralisation of power has determined the increased relevance of addressing the issue of sustainable development of rural areas. They are the main area of concentration of natural resources and the territorial basis for the production of agricultural raw materials as a key determinant of food security. It has been determined that sustainable development of rural areas is a development model that provides for the balanced coexistence of the economic, social and environmental spheres of the rural settlement network through the development of the basic, structure-forming and service links of the rural economy. Research has shown that in 1999—2023 there was an unequal distribution of gross value added in agriculture, which is developed in rural areas, as evidenced by the low

share of rural budgets (budgets of rural territorial communities) in the total revenue of the Consolidated Budget of Ukraine. Based on the unequal distribution of gross value added in agriculture in favour of rural local government budgets, it has been established that the sustainable development of rural areas directly depends on the application of a comprehensive approach to the use of local natural resources through the development of forestry, hunting and fishing alongside agriculture, as well as rural and green tourism and various forms of recreational nature use. It has been substantiated that in the short term, the use of the advantages of decentralisation, in particular the 2021 land deregulation (transfer of state-owned agricultural land outside settlements to the ownership of territorial communities) in terms of attracting natural resources and natural economic assets into the reproduction process through the conclusion of public-private partnership agreements between state (municipal) partners and private business structures. It has been established that a effective form of public-private partnership created to achieve the priorities of sustainable development of rural areas is cluster formation, which ensures the consolidation of resources and organisational capabilities of municipal and private partners.

Ключові слова: сільські території, сталий розвиток, сільська економіка, сільські територіальні громади, сільські бюджети, сільське господарство, комплексний підхід.

Key words: rural areas, sustainable development, rural economy, rural communities, rural budgets, agriculture, integrated approach.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Поглиблення децентралізації та реформування територіальної організації влади призвели до формування мережі укрупнених територіальних громад: міських, селищних та сільських. Виходячи з наслідків децентралізації, євроінтеграційних викликів сільського розвитку та структурних особливостей сільської економіки в останні роки актуалізувалася проблема забезпечення сталого розвитку сільських територій з огляду на необхідність підвищення якості життя сільського населення, розбудови індустрії гостинності, створення передумов для інклюзивного сільського розвитку, підвищення рівня комплексності використання місцевого природно-ресурсного потенціалу. При цьому варто уникати інституціональних розривів програмування розвитку сільських територій, які мали місце у попередні десятиліття і були зумовлені зведенням сільського розвитку до розвитку сфери сільськогосподарського виробництва як базової ланки сільської економіки. Такі інституціональні розриви призвели до соціальних, економічних та екологічних перегинів в системі соціально-економічного розвитку села, що вимагає розроблення комплексного підходу до забезпечення сталого розвитку сільських територій, котрий дозволить максимальною мірою використати переваги децентралізації і результативніше залучати у відтво-

рувальний процес місцевий соціально-економічний та природно-ресурсний потенціал.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Поглиблення децентралізації влади активізувало наукові дослідження у царині формування механізмів та стратегій сталого розвитку сільських територій. У вітчизняній економічній літературі пропонується широкий спектр авторських підходів стосовно переведення сільської економіки на рейки сталого розвитку саме з врахуванням наслідків децентралізації. Децентралізація вимагає формування сучасних підходів до забезпечення сталого розвитку сільських територій. М.Стегней стверджує, що сучасна стратегія сталого розвитку сільських територій України як складова економічної політики держави потребує використання інноваційних підходів, забезпечення можливості ефективного розвитку економічних відносин [6, с. 41]. Такі інноваційні підходи охоплюють сучасні інституціональні форми розвитку сільської економіки та стимулювання розвитку її структуроутворюючих ланок. Водночас сталий розвиток сільських територій неможливий без збалансованого освоєння ресурсно-виробничого потенціалу та комплексного розвитку сільської економіки.

М. Тимошенко акцентує увагу на необхідності забезпечення комплексного підходу до розробки та реалізації економічних стратегій сталого розвитку сільських територій України.

Важливою умовою при цьому є інтеграція економічних, соціальних та екологічних аспектів, що дозволить забезпечити сталий розвиток та підвищити якість життя населення сільських регіонів [7, с. 34]. Доцільність означеної інтеграції впливає з того, що сільські території є основним ареалом концентрації природно-ресурсних благ країни в цілому, територіальним базисом розвитку ключової ланки національного господарства (сільськогосподарського виробництва), а також територіальним базисом розширеного відтворення потенціалу лісового, мисливського та рибного господарства. На більшості сільських територій спостерігається перманентний дефіцит робочих місць для підвищення рівня сільської зайнятості та самозайнятості. Перераховані секторальні особливості сільського розвитку детермінують доцільність збалансованого використання економічної, екологічної та соціальної складових сталого розвитку сільських територій.

Певною мірою комплексний підхід до вибору пріоритетів забезпечення сталого розвитку сільських територій прослідковується у Д. Богданова. На його думку, сільські території слід розглядати як складні природно-господарські територіальні системи, розвиток яких визначається, головним чином, ступенем зрілості внутрішньо-системних інтеграційних зв'язків природної, економічної, соціальної підсистем та органів управління [1, с. 60]. Складність таких природно-господарських систем вимагає гармонійного та ощадливого використання наявного ресурсно-виробничого потенціалу, який концентрується на сільських територіях. Таке використання було певною мірою порушеним в період гіпертрофованого розвитку сфери сільськогосподарського виробництва і другорядності вирішення проблем результативнішого залучення до господарського обігу екосистемних послуг, котрі продукуються природними біогеоценозами (розвиток сільського та зеленого туризму, рекреаційного лісокористування, рибного та мисливського господарства).

Квінтесенцією комплексного підходу забезпечення сталого розвитку сільських територій, сформульованого В.Ткачуком, є надання пріоритету формуванню концепції соціально-економічного розвитку сільських територій на основі врахування основних функцій відтворення потенціалу сільського розвитку (житлових (гарантування високої якості життя), економічних (створення достатньої кількості робочих місць, диверсифікація сільської економіки, використання вторинних природних ресурсів), екологічних (забезпечення екологічної рівно-

ваги у біогеоценозах, максимізація обсягів утилізації відходів виробництва та побутових відходів)) [8, с. 156]. Такий підхід необхідно взяти за основу розроблення ключових напрямів формування політики сталого розвитку сільських територій, оскільки поряд з розширеним відтворенням базових ланок сільської економіки (сільське та лісове господарство) доцільною є розбудова сервісних ланок (індустрія побуту, зелений та сільський туризм, рекреаційне лісокористування) та інфраструктури вторинного ресурсокористування [4], яка дозволить забезпечити комплексну утилізацію відходів сільськогосподарського та лісового господарського виробництва і налагодити виробництво різноманітних видів біологічного палива, що в умовах поглиблення децентралізації виступає вагомим чинником зміцнення енергетичної самодостатності сільських та селищних територіальних громад.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є розроблення комплексного підходу до забезпечення сталого розвитку сільських територій з врахуванням наслідків поглиблення децентралізації влади та секторальних особливостей сільської економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Децентралізація створила в останнє десятиліття додаткові можливості для формування полюсів соціально-економічного піднесення сільських територій. Багаторічний виснажливий тип аграрного природокористування значною мірою підірвав природно-ресурсну основу розвитку сільської економіки, що вимагає її переведення на модель сталого розвитку, щоб максимальною мірою усунути негативні екстерналії у економічній, екологічній та соціальній сферах села.

Створення мережі сільських територіальних громад в результаті децентралізації та реформування територіальної організації влади призвело до підвищення рівня концентрації публічних коштів на сільських територіях, що виступає вагомим детермінантом нарощення інвестиційних вливань в розбудову соціальної, виробничої та екологічної інфраструктури села. Водночас проривних змін в частині перерозподілу доданої вартості, котра створюється на сільських територіях, на користь сільських територіальних громад не спостерігається. В першу чергу це стосується валової доданої вартості, котра створюється в базовій ланці сільської економіки, якою виступає сільське господарство.

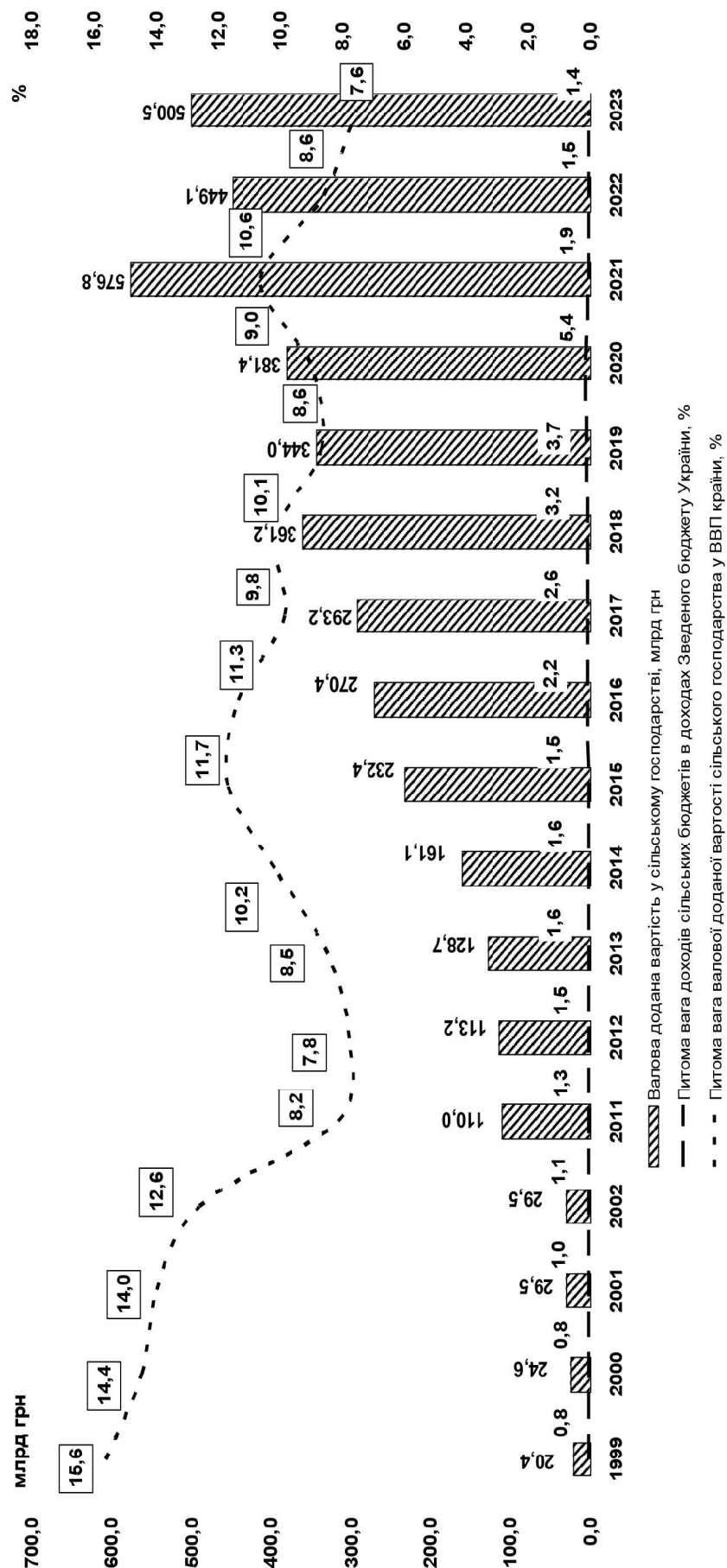

Рис. 1. Динаміка валової доданої вартості у сільському господарстві та питомої ваги сільських бюджетів у Зведеному бюджеті України у 1999—2023 роках*, **, ***, ****

* розраховано за даними Міністерства фінансів України

** у 2016—2020 роках не враховані в доходах сільських бюджетів доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад, акумульовані на сільських територіях

*** у 1999—2020 роках — сільські бюджети, у 2021—2023 роках — бюджети сільських територіальних громад

**** у 2022—2023 роках — додана вартість у сільському, лісовому та рибному господарстві України

Прикметною рисою є те, що в останні два десятиліття спостерігається прискорене зростання доданої вартості, яка створюється в сільському господарстві, що забезпечується розвитком великих аграрних формувань, зорієнтованих на виробництво експортно орієнтованої рослинницької продукції. Сектор сільських домогосподарств також є вагомим у відтворенні ресурсно-виробничого потенціалу сільського господарства, але внаслідок дефіцитності інвестиційних ресурсів не здатен повною мірою конкурувати з великим аграрним бізнесом.

У 1999—2023 роках спостерігається в цілому висхідна тенденція у динаміці валової доданої вартості, котра створюється у сільському господарстві. Зокрема, у 1999 році вона становила 20,4 млрд грн, у 2002 році — 29,5 млрд грн, у 2011 році — 110,0 млрд грн, у 2017 році — 293,2 млрд грн, у 2020 році — 381,4 млрд грн, у 2021 році — 576,8 млрд грн, у 2022 році — 449,1 млрд грн, у 2023 році — 500,5 млрд грн (рис. 1). Значне зростання валової доданої вартості сільського господарства у 2023 році порівняно з 1999 роком стало наслідком перетворення аграрного сектора в основну структуроутворюючу ланку національного господарства у зв'язку зі зміцненням позицій великого аграрного бізнесу, нарощенням посівних площ експортно орієнтованих сільськогосподарських культур, збільшенням експорту сільськогосподарської сировини. Зменшення валової доданої вартості у сільському господарстві у 2022 році порівняно з 2021 роком пов'язане з широкомасштабним вторгненням на територію України російських загарбників і відповідно тимчасовою окупацією частини території, котра виступає територіальним базисом розвитку сільськогосподарського виробництва.

Певною мірою обернена кореляція спостерігається між динамікою абсолютної величини валової доданої вартості у сільському господарстві та її питомою вагою у ВВП України. На фоні висхідного тренду у динаміці абсолютної величини валової доданої вартості в 1999—2023 роках спостерігалось декілька фаз зменшення її питомої ваги у ВВП України. Зокрема, в 1999 році питома вага валової доданої вартості сільського господарства у ВВП України становила 15,6%, у 2002 році — 12,6%, у 2013 році — 8,5%, у 2017 році — 9,8%, у 2020 році — 9,0%, у 2021 році — 10,6%, у 2022 році — 8,6%, у 2023 році — 7,6%. Зменшення питомої ваги валової доданої вартості сільського господарства у ВВП країни у 2020—2023 роках порівняно з початком 2000-х років пов'язане з тим, що більш при-

скореними темпами, ніж аграрний сектор зростали ритейл, IT-індустрія, будівництво. Незважаючи на зменшення питомої ваги валової доданої вартості сільського господарства у ВВП України в останні роки, ця ланка національного господарства стала основною структуроутворюючою ланкою господарського комплексу країни з огляду на руйнівний вплив російської збройної агресії на гірничо-металургійний та машинобудівний комплекси.

Підвищення вагомості сільського господарства у системі відтворення національної економіки в цілому не забезпечує еквівалентного перерозподілу його валової доданої вартості на користь сільських територій, котрі є основним ареалом розвитку даної ланки господарського комплексу. Квінтесенцією такої нееквівалентності виступає динаміка питомої ваги сільських бюджетів у доходах Зведеного бюджету України. В 1999—2023 роках питома вага сільських бюджетів в доходах Зведеного бюджету України коливалася в діапазоні 0,8—5,4%. Найвищі значення даного показника спостерігалися у 2016—220 роках (2,2—5,4%), тобто у період, коли відбувався процес бюджетно-фіскальної децентралізації.

Водночас неврахування у 2016—2020 роках доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад в розрахунку питомої ваги сільських бюджетів в сукупних доходах публічних бюджетів країни в цілому внаслідок відсутності можливості чітко ідентифікувати доходи сільських населених пунктів у зв'язку з приєднанням сіл як до сільських та селищних громад, так і до міських територіальних громад певною мірою штучно підвищило вагомість сільської поселенської мережі у перерозподілі коштів публічних фінансів. Питома вага сільських бюджетів (з 2021 року бюджетів сільських територіальних громад) у сукупних доходах публічних бюджетів країни в цілому залишається мізерною. Тобто території, котрі виступають основним ареалом розвитку основної структуроутворюючої ланки національного господарства (сільського господарства) в останні роки не отримують належної віддачі через надходження додаткових доходів у бюджети сільських територіальних громад.

Тобто бюджетно-фіскальна децентралізація поки не забезпечила еквівалентного перерозподілу валової доданої вартості, яка створюється на сільських територіях, на користь публічних фінансових фондів сільської поселенської мережі. Також динаміка валової доданої вартості сільського господарства та питомої ваги сільських бюджетів у доходах Зве-

денного бюджету України в 1999—2023 роках свідчить про те, що розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу сфери сільськогосподарського виробництва не забезпечує підвищення рівня фінансової спроможності сільських територіальних громад. Масовий характер соціально-економічного піднесення сільських територій отримає реальні контури за умови, коли поряд з розвитком сільськогосподарського виробництва будуть розвиватися й інші ланки сільської економіки [2], які мають сприятливі для розвитку трудові, територіальні, виробничо-технічні та природно-ресурсні передумови.

Кілька фаз реформування міжбюджетних відносин прирекли сільські бюджети на хронічну залежність від бюджетів вищого рівня, оскільки принципово так і не було розширено базу їхнього наповнення. Хоча існують значні резерви для того, щоб на порядок збільшити доходи бюджетів сільських територіальних громад [3].

З огляду на сказане необхідним є перегляд пріоритетів державної політики забезпечення сталого розвитку сільських територій як в частині диверсифікації сільської економіки, так і в частині розширення бази нарощення доходів бюджетів сільських територіальних громад. Ключовою інституціональною передумовою такого перегляду має стати використання комплексного підходу до розвитку окремих секторів сільської економіки, який передбачає використання місцевого соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу через розвиток базових ланок сільської економіки (сільського та лісового господарства), структуроутворюючих ланок (рибного та мисливського господарства, зеленого та сільського туризму, деревообробки, виробництв біологічного палива), обслуговуючих ланок (будівництва, транспорту, громадського харчування, оптової та роздрібної торгівлі, сфери поводження з відходами, індустрії послуг). Змістовно-сутнісна спрямованість означеного комплексного підходу до забезпечення сталого розвитку сільських територій також полягає у відході від рудименту періоду командно-адміністративної системи, коли соціально-економічне піднесення сільських населених пунктів зводилося до розвитку сільського господарства.

У короткостроковій перспективі вагомим детермінантом забезпечення сталого розвитку сільських територій виступає використання переваг децентралізації в частині користування місцевими природними ресурсами. Земельна дерегуляція 2021 року забезпечила переда-

чу у власність територіальних громад значної площі сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів, що створило додаткові умови для залучення природно-ресурсних активів у продуктивний господарський обіг. Тобто створилися умови для розвитку рибного та мисливського господарства, а також для рекреаційного природокористування та зеленого і сільського туризму. Означені ланки природно-господарського підприємництва дозволять забезпечити диверсифікацію сільської економіки і наблизити розвиток сільських територій до моделі сталого розвитку.

Зростання прямого та непрямого економічного ефекту для сільських територіальних громад у результаті господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу залежить від диверсифікації форм публічно-приватного партнерства стосовно користування природно-ресурсними та природно-господарськими активами. Укладання угод публічно-приватного партнерства також дасть можливість публічні кошти природоохоронного та природно-ресурсного спрямування поєднувати з коштами суб'єктів підприємницької діяльності, що у підсумку створить умови для збереження та примноження біорізноманіття і забезпечить тим самим вищий рівень продукування біогеоценозами екосистемних послуг, що розширить територіальний та ресурсний базис соціально-економічного піднесення сільських територій [5, с. 50—51]. В спектрі форм публічно-приватного партнерства на сільських територіях особливої вагомості набувають кластерні утворення, які передбачають консолідацію зусиль органів місцевого самоврядування, фінансово-кредитних установ та суб'єктів виробничого підприємництва. Така консолідація у підсумку дозволить дотримуватися природоохоронних вимог та соціальних стандартів при залученні природно-ресурсних та природно-господарських активів у відтворювальний процес, що повною мірою відповідає викликам сталого розвитку сільських територій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Остаточний вибір Україною євроінтеграційного вектору розвитку та поглиблення децентралізації актуалізувало проблему перегляду пріоритетів забезпечення сталого розвитку сільських територій, котрі виступають основним ареалом концентрації природно-ресурсних благ та територіальним базисом виробництва сільськогосподарської сировини як головної

передумови продовольчої безпеки. Ключовою інституціональною передумовою формування моделі сталого розвитку сільських територій є застосування комплексного підходу до господарського освоєння місцевого ресурсно-виробничого потенціалу через розвиток базових, структуроутворюючих та допоміжних ланок сільської економіки. Такий підхід дозволяє подолати рудимент командно-адміністративної системи, котрий передбачав зведення соціально-економічного піднесення сільських населених пунктів до розширеного відтворення потенціалу сільського господарства. Аналіз динаміки валової доданої вартості сільського господарства та питомої ваги сільських бюджетів у доходах Зведеного бюджету України в 1999—2023 роках демонструє нееквівалентність перерозподілу валової доданої вартості базової ланки сільської економіки на користь бюджетів сільських територіальних громад, а також підтверджує гіпотезу про те, що лише сільське господарство на сьогодні не здатне забезпечити сталий розвиток сільських територій. Виходячи з наслідків та переваг децентралізації, першочергового значення у короткостроковій перспективі для забезпечення сталого розвитку сільських територій набуває використання угод публічно-приватного партнерства для залучення комунальних природно-ресурсних та природно-господарських активів у продуктивний господарський обіг.

Література:

1. Богданов Д.С. Завдання сталого розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2017. № 7. С. 60—62.
2. Геець В.М., Бородина О.М., Прокопа І.В. Інклюзивність як напрям і візія сільського розвитку в Україні: концептуальні засади. *Економіка України*. 2020. № 11. С. 3—20.
3. Голян В. Земельна децентралізація як інституціональний бар'єр земельному переділу. *Дзеркало тижня*. 23 березня 2018. [Електронний ресурс]. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/zemelna-decentralizaciya-yak-institucionalniy-bar-yer-zemelnomu-peredilu-273037_.html.
4. Голян В., Марчук Ю., Матрунчик Д., Карпук А., Погуляйко Ю., Недопад Г. Фінансово-інвестиційне забезпечення розбудови інноваційної інфраструктури поводження з деревними відходами на національному, регіональному та місцевому рівнях. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. Том 1 (60). С. 490—510.
5. Кольоса А.А. Природні ресурси як фактор зміцнення фінансової самодостатності

сільських територіальних громад. *Агросвіт*. 2023. № 19. С. 45—51.

6. Стегней М.І. Механізм екологічно сталого розвитку сільських територій: сутність, складові та функції. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Випуск 1 (01). С. 36—42.

7. Тимошенко М.М. Економічні стратегії сталого розвитку сільських територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 16. С. 31—34.

8. Ткачук В.А. Методологічні аспекти дослідження проблем соціально-економічного розвитку сільських територій. *Облік і фінанси*. 2015. № 2. С. 150—157.

References

1. Bohdanov, D. (2017), "The objectives of sustainable development of rural territories", *Agrosvit*, vol. 7, pp. 60—62.
 2. Heiets', V.M., Borodina O.M. and Prokopa, I.V. (2020), "Inclusivity as a direction and vision of rural development in Ukraine: conceptual foundations", *Ekonomika Ukrainy*, vol.11, pp. 3—20.
 3. Holian, V. (2018), "Land decentralization as an institutional barrier to land redistribution", available at: https://zn.ua/ukr/macrolevel/zemelna-decentralizaciya-yak-institucionalniy-bar-yer-zemelnomu-peredilu-273037_.html (Accessed 05 May 2025).
 4. Holian, V., Marchuk, Yu., Matrunchyk, D. Karpuk, A., Pohuliajko, Yu. and Nedopad, H. (2025), "Financial and investment support for the development of innovative infrastructure for wood waste management at the national, regional and local levels", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 1 (60), pp. 490—510.
 5. Kol'osa, L.L. (2023), "Natural resources as a factor in strengthening the financial self", *Ahrosvit*, vol. 19, pp. 45—51.
 6. Stehnej, M.I. (2016), "Mechanism of environmentally sustainable development of rural areas: essence, components and functions", *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 1(01), pp. 36—42.
 7. Tymoshenko, M.M. (2024), "Economic strategies for sustainable development of rural areas", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 31—34.
 8. Tkachuk, V.A. (2015), "Methodological aspects of researching the problems of socio-economic development of rural areas", *Oblik i finansy*, vol. 2, pp. 150—157.
- Стаття надійшла до редакції 12.05.2025 р.*